

AKTUALITY

mírovborbo je ročeného dňa vstupu do účku. Javne inovatívna a významná súťažnosť ktorá sa konajú v rámci Európskej hospodárskej určená ako s cieľom zlepšiť Viera Husková výskumovou a inováciu.

DOHOVOR EHK OSN O HODNOTENÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE PRESAHUJÚCE ŠTÁTNE HRANICE A PRÍPRAVA JEHO RATIFIKÁCIE

V záujme rozvoja medzinárodnej spolupráce pri zabezpečovaní priaznivého životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja bol prijatý 25. februára 1991 vo fínskom mestečku Espoo „Dohovor Európskej hospodárskej komisie OSN E/ECE/1250 o hodnotení vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice“ (ďalej len „Dohovor z Espoo“).

Dohovor z Espoo bol prijatý z dôvodu nutnosti venovať jednoznačnú pozornosť zložkám a faktorom životného prostredia už v počiatčiných krokoch rozhodovacieho procesu. Hodnotenie vplyvov na životné prostredie je tak možné využiť na všetkých príslušných správnych úrovniach ako prostriedok nutný na zlepšenie kvality informácií poskytovaných povoľujúcim orgánom, a tak im pomôcť, aby mohli prijať rozhodnutia priaznivé životnému prostrediu, ktoré by mali čo najmenší nepriaznivý vplyv na životné prostredie, najmä ak by mohli presahovať štátne hranice. Cieľom Dohovoru z Espoo je tiež zavedenie princípu posudzovania vplyvov na životné prostredie do vnútroštátnej legislatívy jednotlivých štátov a umožnenie iným štátom zasiahnuť presne ustanoveným spôsobom do prípravy činností, ktoré sa vykonávajú mimo ich územia a ktoré môžu mať nežiaduci dopad na ich životné prostredie.

Dohovor z Espoo sa skladá z 20 článkov a 7 dodatkov.

V článkoch Dohovoru z Espoo sa ustanovuje najmä, že:

- zmluvné strany Dohovoru z Espoo samostatne alebo spoločne príjmu vhodné a účinné opatrenia na predchádzanie znižovanie a kontrolu značne nepriaznivého vplyvu na životné prostredie;

- každá zmluvná strana Dohovoru z Espoo prijme potrebné právne, správne, alebo iné opatrenia na uplatnenie ustanovení Dohovoru;

- strana pôvodu, t.j. zmluvná strana Dohovoru, pod jurisdikciou ktorej by sa navrhovaná činnosť mala vykonávať, zabezpečí, aby proces posudzovania vplyvov na životné prostredie predchádzal rozhodnutiu o schválení alebo vykonávaní navrhovanej činnosti uvedenej v Dodatku I Dohovoru z Espoo;

- strana pôvodu, t.j. zmluvná strana Dohovoru, ktorá môže byť dotknutá vplyvom navrhovanej činnosti umožní,

aby sa verejnosť v oblastiach, ktoré by mohli byť dotknuté navrhovanou činnosťou, mohla zúčastniť príslušných procedúr posudzovania ich vplyvu na životné prostredie.

V Dohovore z Espoo sa ďalej ustanovuje:

- spôsob oznamenia o navrhovanej činnosti;
- spôsob spracovania dokumentácie o hodnotení vplyvu na životné prostredie;
- spôsob a rozsah konzultácií o možnom vplyve navrhovanej činnosti;
- spôsob vypracovania a oznamenia konečného rozhodnutia;
- rozsah vykonávania poprojektovej analýzy;
- možnosť uzatvárania dvojstrannej a mnohostrannej spolupráce v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie;
- možnosť rozvíjania špecifických výskumných programov;
- procedurálne otázky týkajúce sa stretnutí strán, vrátane arbitráže

Dodatky Dohovoru z Espoo obsahujú:

- I. Zoznam činností
- II. Obsah dokumentácie o hodnotení vplyvu na životné prostredie

III. Všeobecné kritéria napomáhajúce určeniu environmentálneho významu druhov činnosti nezahrnutých do Dodatku I

IV. Procedúru otázky

V. Poprojektovú analýzu

VI. Základy pre dvojstrannú a mnohostrannú spoluprácu

VII. Arbitráž

Dohovor z Espoo po jeho prijati bol vystavený na podpis členským štátom Európskej hospodárskej komisie i štátom, ktoré majú štatút poradcov pri Európskej hospodárskej komisií v sídle Organizácie Spojených národov v New Yorku.

Do 31. 12. 1998 Dohovor z Espoo podpísalo 29 štátov a Európska únia ako celok a do toho istého dátumu ho ratifikovalo 23 štátov a Európska únia ako celok.

Bývalá ČSFR podpísala Dohovor z Espoo 20. augusta 1991, po predchádzajúcom súhlase obidvoch republík s výhradou ratifikácie, nakoľko v tom čase ne-

boli na plnenie záväzkov vyplývajúcich z tohto Dohovoru vytvorené podmienky. Dohovor z Espoo vstúpil do platnosti 10. septembra 1997 t.j. 90. deň po tom, keď bol odovzdaný do úschovy 16. dokument o jeho ratifikácii.

Skúsenosti s uplatňovaním procesu posudzovania vplyvov presahujúcich štátne hranice boli malé a rôznorodé. Z uvedeného dôvodu sa začali na stretnutiach zástupcov štátov, ktoré podpísali Dohovor z Espoo, vrátane Slovenskej republiky, vypracúvať odporúčania pre jeho aplikáciu v oblasti legislatívnych aspektov, metodológie, informatiky, účasti verejnosti a pod. Odporúčania predstavujú otvorený materiál, ktorý sa postupne dopĺňa.

Slovenská republika, zastúpená Ministerstvom životného prostredia SR, sa pravidelne zúčastňuje na zasadnutiach signatárov Dohovoru z Espoo a na všetkých sprievodných podujatiach.

Na 4. stretnutí signatárov Dohovoru z Espoo, ktoré sa konalo 14. - 17. marca 1995 v Ženeve, zástupcovia Slovenskej delegácie informovali, že 1. septembra 1994 nadobudol v SR účinnosť zákon NR SR č. 127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorý je v plnom súlade s Dohovorom z Espoo. Zároveň na stretnutí odovzdali správu o krococh uskutočnených v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Veľkú pozornosť na tomto stretnutí vzbudil *model bilaterálnej zmluvy na uplatňovanie Dohovoru z Espoo*, ktorý v rokoch 1994 - 1995 pripravilo Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia Rakúska. Návrh bol publikovaný v 6. čísle „Environmental Series“.

V dňoch 18. - 20. mája 1998 sa v nórskom Oslo konalo *1. stretnutie strán Dohovoru z Espoo* za účasti zástupcov Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky vo funkcií pozorovateľa.

Stav uplatňovania Dohovoru z Espoo v krajinách susediacich so Slovenskou republikou k 31. 3. 1999

Štát	dátum podpisania	dátum ratifikácie
Česká republika	30. 9. 1993	---
Maďarská republika	26. 2. 1991	11. 7. 1997
Poľsko	26. 2. 1991	12. 6. 1997
Rakúsko	26. 2. 1991	27. 7. 1994
Ukrajina	26. 2. 1991	---

Ministerstvo životného prostredia ČR pripravuje návrh ratifikácie Dohovoru z Espoo na rokovanie vlády ČR v druhom polroku 1999.

Podmienky pre uplatňovanie Dohovoru z Espoo v Slovenskej republike

a) legislatívne zabezpečenie

Jedným z ustanovení Dohovoru z Espoo je, aby signatárské krajinu zaviedli postupy posudzovania vplyvov presahujúcich štátne hranice do svojich právnych

predpisov. To bolo jedným z hlavných dôvodov, že sa už v roku 1991 začali v ČSFR práce na príprave návrhu zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Včlenenie procesu posudzovania vplyvov činnosti na životné prostredie do nášho právneho poriadku bolo nevyhnutné nielen z hľadiska potrieb ochrany životného prostredia na Slovensku, ale i so zreteľom na efektívne využívanie finančných zdrojov. Proces posudzovania má významnú ekonomickú dimenziu a chápe sa tiež ako interaktívny proces, ktorého uplatnenie má veľký význam pri komplexnej formulácii lepšej stratégie manažmentu a plánovania v oblasti štátnej environmentálnej politiky, aby táto stratégia smerovala k trvalo udržateľnému rozvoju. Preto sa dnes kladie veľký dôraz na uplatňovanie procesu posudzovania ako jedného z hlavných nástrojov na uskutočnenie trvalo udržateľného rozvoja.

Národná rada Slovenskej republiky schválila 24. apríla 1994 zákon č. 127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (ďalej len „zákon“), ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 1994.

Posudzovanie vplyvov činností presahujúcich štátne hranice tvorí samostatnú - tretiu časť tohto zákona. V prípade posudzovania transhraničných vplyvov funkciu koordinujúceho orgánu za Slovenskú republiku bude podľa zákona plniť Ministerstvo životného prostredia SR.

Postup a rozsah hodnotenia vplyvov v cezhraničnom kontexte uvedený v zákone je plne v súlade s Dohovorom z Espoo.

b) inštitucionálne zabezpečenie

Na Ministerstve životného prostredia SR je zriadený samostatný organizačný útvor na úrovni odboru - *odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie*, ktorý od nadobudnutia účinnosti zákona riadi a organizuje proces posudzovania vplyvov na životné prostredie. Po ratifikácii Dohovoru z Espoo bude tento odbor vykonávať funkciu povereného (koordinujúceho) orgánu pri posudzovaní vplyvov presahujúcich štátne hranice. V dokumentáciách predkladaných na posúdenie podľa zákona sa už i v súčasnosti hodnotí možný vplyv činnosti presahujúcich štátne hranice.

Odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie v súčasnosti návrhy bilaterálnych zmlúv so všetkými susednými štátmi. Ich podpísanie sa predpokladá po ratifikácii Dohovoru z Espoo obidvoma stranami. Zmluvy budú upravovať jednotlivé kroky posudzovania vplyvov presahujúcich štátne hranice v zmysle Dohovoru z Espoo aj s možnými odchýlkami zodpovedajúcimi špecifikám jednotlivých štátov. V súčasnosti je v najvyššom štádiu rozpracovania návrh dvojstrannej zmluvy pre uplatňovanie Dohovoru z Espoo medzi Slovenskom a Poľskom, Slovenskom a Rakúskom.

c) možný dopad ratifikácie na štátnej rozpočet a podnikateľské subjekty

Ratifikácia Dohovoru z Espoo nebude mať vplyv na štátny rozpočet Slovenskej republiky. Podľa § 40 zákona náklady spojené s posudzovaním vplyvov činností podľa tohto zákona vrátane nákladov na posudzovanie vplyvov činnosti presahujúcich štátne hranice znáša navrhovateľ okrem nákladov spojených s účasťou jednotlivých účastníkov procesu posudzovania (orgány, obce, verejnosť, občianske iniciatívy, občianske združenia) na procese, ktoré znášajú tieto subjekty.

Náklady vyplývajúce z plnenia záväzkov Dohovoru z Espoo predstavujú zanedbateľné zvýšenie doterajších nákladov vynakladaných na posudzovanie vplyvov na životné prostredie podľa zákona a obyčajne sú spojené s prekladom časti vypracovaných dokumentácií do jazyka dotknutej krajiny.

Z predchádzajúcej analýzy vyplýva, že v Slovenskej republike sú v súčasnosti vytvorené legislatívne i inštitucionálne predpoklady na plnenie záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru z Espoo. Návrh ratifikácie bol medzirezortne pripomienkovaný, predložený na rokovanie vlády SR a následne na rokovanie Národnej rady SR.

Ingrid Belčáková, Daniela Gindlová, Dagmar Petríková

ÚLOHY CENTIER PRE POSUDZOVANIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE PÔSObIACE V SR

Prijatím zákona NR SR č. 127/94 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (ďalej "zákon") sa otvorilo pole pôsobnosti aj pre fungovanie centier pre zabezpečenie tejto problematiky na Slovensku, ktoré vznikli ako iniciatívy na podporu prípravy zákona a ďalej slúžia na podporu skvalitnenia procesu posudzovania a zabezpečenia vyšej informovanosti odbornej verejnosti. Podobne ako v iných krajinách, tieto centrá vznikli pri univerzitách a predstavujú nezávislú činnosť, rozvíjanú na akademickej pôde, s úmyslom obohatiť proces posudzovania o nové koncepcné a myšlienkové dimenzie. Pri príležitosti päťročného jubilea nadobudnutia platnosti zákona zamerali sme pozornosť aj na zhodnotenie aktivít Centier pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie (ďalej "Centrá EIA") a významu úloh, ktoré plnia v praxi.

V Slovenskej republike vzniklo od r. 1992 viacero Centier EIA. Viac-menej všetky pôsobia v rámci univerzitných pracovísk, ako iniciatíva katedier potvrdená univerzitou, a ich zameranie je možné sústrediť do troch výrazných obsahových okruhov:

a) teória a metodológia EIA, vrátane strategického hodnotenia koncepcii, plánov a programov vrátane územno-plánovacej dokumentácie na regionálnej a sídelnej úrovni

b) práca s verejnosťou v oblasti tvorby životného prostredia

c) posudzovanie jednotlivých rezortných činností (chemické a potravinárske technológie, polnohospodárske činnosti, činnosti tiažkého priemyslu a pod.).

Pôsobenie každého z centier EIA sa uplatňuje vo všetkých okruhoch, aj keď sú tieto pre istú činnosť špecifikované a dominantné. V oblasti problematiky prvého okruhu sa uplatňujú predovšetkým Centrum EIA pri Katedre krajinej ekológie PRIF UK Bratislava a Centrum EIA pri FA STU. Vedúce postavenie v oblasti práce s verejnosťou zaujíma Centrum EIA pri FA STU, ktoré pôsobí pri Katedre humanistiky, teórie architektúry a urbanizmu FA STU, ktorá spolu s Katedrou ekologickej a experimentálnej viedy a Katedrou krajinej a parkovej architektúry plní úlohy aj v súvislosti s územno-plánovacími a investičnými procesmi. V rámci tretieho okruhu sa aktívne zapája do procesov hodnotenia vplyvov chemických a potravinárskych výrobných jednotiek na životné prostredie Centrum EIA pri Katedre životného prostredia CHTF STU. Posudzovaniu vplyvov poľnohospodárskej činnosti na životné prostredie sa venuje Centrum EIA pri SPU Nitra a posudzovaniu vplyvov tiažkého priemyslu na životné prostredie Centrum EIA (BERG - baníctvo, ekológia, riadenie, geotechnológia) pri TU Košice.

Centrá EIA sa zameriavajú na tieto aktivity:

1. Zabezpečovanie implementácie zákona, predovšetkým pri:
 - poskytovanie informačných, konzultačných a poradenských služieb pre účastníkov procesu posudzovania
 - vypracovávaní stanovísk a posudkov pre potreby MŽP SR v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie
 - vypracovávaní metodických príručiek k zákonu,